

УДК 658.1

Біломістний О.М.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів
та фінансово-економічної безпеки,
Лічко К.Г.,
Харківський інститут банківської справи УБС НБУ

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Від рівня фінансової безпеки підприємства значною мірою залежить й ефективність його фінансової діяльності. Забезпечення фінансової безпеки підприємства розуміє під собою діяльність, спрямовану на усунення або мінімізацію існуючих та можливих загроз фінансових інтересів та безпеки підприємства. Проблема фінансової безпеки підприємств України гостро постає не тільки в контексті економічного стану підприємств, а й безпосередньо в рамках сфери національної безпеки. На сучасному етапі формування ринкової економіки України стоїть питання щодо забезпечення максимального рівня фінансової безпеки підприємств, як запоруки успішного функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню основ забезпечення фінансової безпеки підприємства присвячені роботи як іноземних, так і вітчизняних науковців, серед них: Азаренкова Г. М. [1], Барановський О. І. [2], Бланк І. О. [3], Єпіфанов А. О. [12], Кириченко О. А. [5], Кузенко Т. Б. [6], Олейников Є. А. [7], Папехін Р. С. [8], Сенчагов В. К. [9], Сословський В. Г. [10], Судакова О. І. [11] та інші. Більшість авторів розглядає комплексно поняття фінансова безпека, проте на сьогоднішній день немає науково обґрунтованого підходу та єдиного трактування саме організаційному забезпеченню фінансової безпеки. У своїх працях науковці розкривають та показують тлумачення сутності та ролі організаційного забезпечення фінансової безпеки, але це не дає можливості зрозуміти важливість розглянутого поняття в забезпеченні фінансової безпеки підприємства.

Постановка завдання. Мета статті – теоретичний аналіз організаційного забезпечення фінансової безпеки підприємства через виявлені ризики шляхом застосування стратегій організаційного забезпечення фінансової безпеки виходячи з розміру підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначенню змісту та сутності поняття «організаційне забезпечення фінансової безпеки» має передувати сам термін «фінансова безпека». Взагалі термін «фінансова безпека» досить широко використовується в теорії та практиці і для того, щоб розібратися в його сутності необхідно узагальнити вже існуючі визначення даного поняття. В табл. 1 наведено різні підходи щодо визначення сутності терміну «фінансова безпека».

Таблиця 1

Визначення поняття «фінансова безпека»

Автор	Визначення
1	2
І. О. Бланк [3]	Кількісно і якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього й внутрішнього характеру
Г. М. Азаренкова [1]	Стабільна, динамічна система, що забезпечує суб'єкт господарювання необхідним обсягом фінансових ресурсів з метою попередження негативного впливу внутрішніх і зовнішніх, потенційних та вже існуючих ризиків та загроз для досягнення місії, стратегічних цілей суб'єкта господарювання; стан найбільш ефективного та раціонального використання наявних ресурсів організації, при якому воно має значення якісних та кількісних фінансових показників на рівні, який забезпечує сталий розвиток організації
Т. Б. Кузенко [6]	Стан найбільш ефективного використання інформаційних, фінансових показників, ліквідності та платоспроможності, рентабельності капіталу, що знаходиться в межах своїх граничних значень
О. А. Кириченко [5]	Діяльність з управління ризиками та захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз з метою забезпечення стабільного розвитку підприємництва та зростання його власного капіталу в поточній та стратегічній перспективах
О. І. Судакова [11]	Важлива складова частина економічної безпеки підприємства, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності фінансів підприємства, яка відображається через систему критеріїв і показників його стану, що характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів і наявність необхідних грошових резервів, фінансову стабільність, ступінь захищеності фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин

продовження табл. 1

1	2
А. О. Єпіфанов [12]	Стан фінансово-кредитної сфери країни, що характеризується стійкістю до зовнішніх та внутрішніх загроз, а також здатністю забезпечувати стійкий економічний розвиток держави
В. Г. Сословський [10]	Властивість підприємства не завдавати шкоди об'єктам, з якими воно взаємодіє
Р. С. Папехин [8]	Здатність підприємства самостійно розробляти і проводити фінансову стратегію відповідно до цілей загальної корпоративної стратегії в умовах невизначеного і конкурентного середовища
В. К. Сенчагов [9]	Створення таких умов функціонування фінансової системи, за яких, по-перше, гранично мала можливість переспрямування фінансових потоків до незакріплених законодавчими нормативними актами сфери їх використання і, по-друге, до мінімуму знижено можливість явного зловживання фінансовими коштами
Е. А. Олейников [7]	Стан підприємства, який дозволяє забезпечити фінансову рівновагу, стійкість, платоспроможність і ліквідність підприємства в довгостроковому періоді

Джерело : узагальнено авторами на основі [1; 3; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12]

Узагальнюючи досвід вітчизняних та зарубіжних науковців, можна визначити поняття «фінансова безпека» наступним чином: система забезпечення максимального рівня захищеності підприємства від постійних зовнішніх та внутрішніх чинників впливу на його фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність в умовах невизначеності і конкурентного середовища та забезпечення максимальної фінансової рівноваги з найефективнішим використанням ресурсів.

Відповідно до цього, можна виділити такі умови забезпечення фінансової безпеки підприємства [13]:

– високий ступінь гармонізації, узгодження фінансових інтересів підприємства з інтересами навколишнього середовища;

– наявність на підприємстві стійкої до загроз фінансової системи, яка спроможна забезпечувати реалізацію фінансових інтересів, місії та завдань;

– збалансованість і комплексність фінансових інструментів, що використовуються на підприємстві;

– постійний розвиток фінансової системи підприємства.

При цьому, забезпечуючи всі необхідні умови, необхідно дотримуватись рівня фінансової безпеки, який показує здатність підприємства протистояти її загрозам або усувати збитки від негативних впливів. У цьому випадку під загрозою фінансовій безпеці розуміють потенційні або реальні дії фізичних, або юридичних осіб, що порушують стан захищеності суб'єкта підприємницької діяльності та здатні призвести до припинення його діяльності або фінансових та інших витрат. Однаково важливим є контроль та запобігання як внутрішніх, так і зовнішніх небезпек, але найбільшу небезпеку становлять зовнішні загрози, які не підлягають виявленню і прогнозуванню. Є. П. Картузов [4] виділяє наступні загрози. До внутрішніх загроз відносяться навмисні або випадкові помилки менеджменту у сфері управління фінансами підприємства, пов'язані з:

1. Вибором стратегії підприємства.

2. Управлінням й оптимізацією активів і пасивів підприємства (розробка, впровадження і контроль управління дебіторською й кредиторською заборгованостями, вибір інвестиційних проектів і джерел їх фінансування, оптимізація амортизаційної й податкової політики).

До зовнішніх загроз відносяться:

1. Скупка акцій, боргів підприємства небажаними партнерами чи підставними компаніями.

2. Наявність значних фінансових зобов'язань у підприємства (як великої кількості позикових засобів, так і великих заборгованостей підприємству).

3. Нерозвиненість ринків капіталу та їхньої інфраструктури.

4. Недостатньо розвинена правова систему захисту прав інвесторів і виконання законодавства.

5. Криза грошової і фінансово-кредитної систем.

6. Нестабільність економіки.

7. Недосконалість механізмів формування економічної політики держави.

Саме завдяки вдалому організаційному забезпеченню фінансової безпеки на підприємстві можна уникнути перерахованих загроз. Воно повинне бути направлене на виявлення, вивчення та знешкодження загроз. Організаційне забезпечення фінансової безпеки на підприємстві розуміє під собою використання методів та засобів, їх поєднання для забезпечення захисту підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз. Зрозуміло, що на різних за типом, розміром та обсягами діяльності підприємствах неоднакові організаційні можливості, крім того, рівень ризику, в якому знаходяться підприємства, також різний. Але можна зробити однозначний висновок: для всіх підприємств є однаково важливим рівень забезпечення фінансової безпеки. В економічній літературі є декілька

підходів до організації служби безпеки на підприємстві. Одним із них є використання трьох стратегій організаційного забезпечення фінансової безпеки, виходячи з розміру підприємства [6]:

1. Договірна, яку доцільно використовувати на малих підприємствах і яка передбачає відмову від створення відділу безпеки, а замість цього укладання договорів зі спеціалізованими суб'єктами. Ця стратегія найменш витратна, але найбільш вузькоспеціалізована.

2. Матрична, найбільш ефективна для підприємств середніх розмірів, полягає в тому, щоб при мінімальних витратах на створення спеціалізованих підрозділів, максимально делегувати окремі функції існуючим структурним підрозділам.

3. Комплексна, для великих підприємств, що передбачає створення окремого підрозділу, що підпорядковується заступнику директора з питань безпеки, як аналітичного центру стратегічного планування безпеки.

Як бачимо, виходячи з розмірів підприємства, кількість загроз змінюється (рис. 1), тому для суб'єктів малого підприємництва краще використовувати договірний підхід. Після створення необхідних умов гарантування безпеки потрібно розробити сукупність інструкцій для персоналу. Матричний підхід доцільно застосовувати суб'єктам, які володіють достатніми фінансовими ресурсами. Він передбачає створення служби з організації політики управління безпекою та делегування інших функцій існуючим відділам. Для великих підприємств із значними фінансовими потужностями, що можуть забезпечити створення та функціонування окремого відділу, краще застосовувати матричний або комплексний підхід.

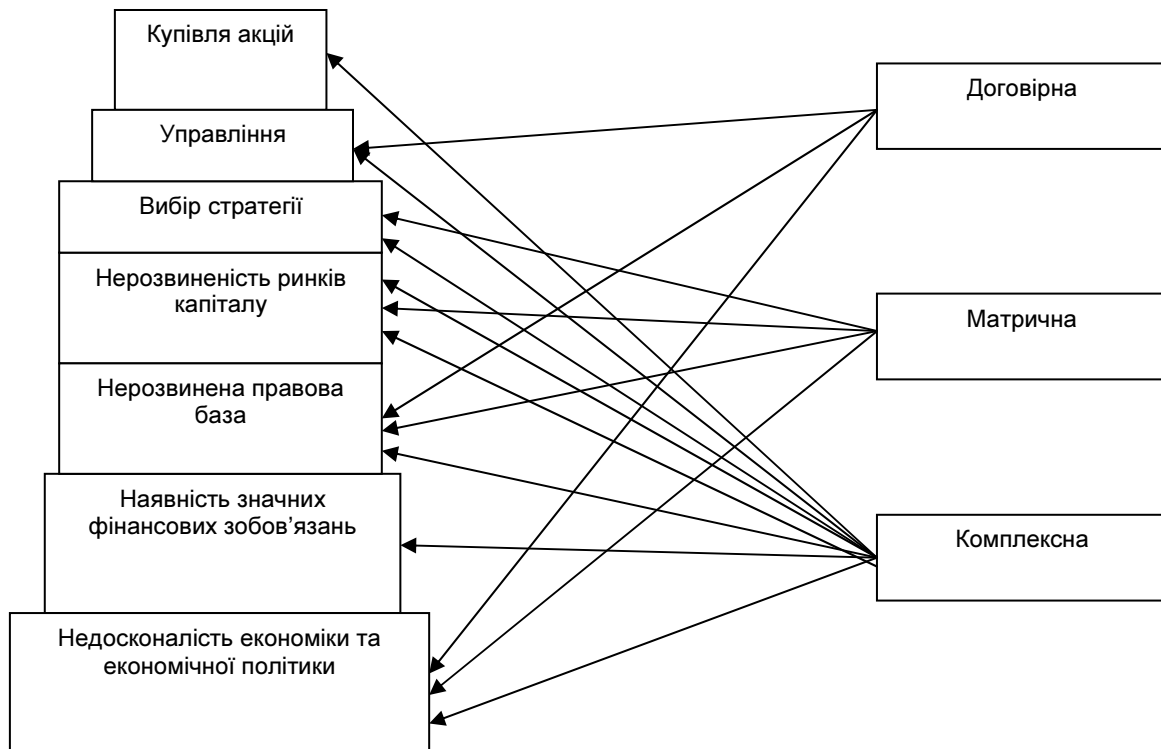

Рис. 1. Використання стратегії в залежності від виявленої загрози

Джерело : складено автором на основі [6]

Отже, для збереження конкурентних позицій і забезпечення фінансової безпеки необхідно розуміти які загрози переслідують підприємство, виходячи з його розмірів, і постійно здійснювати спостереження за станом зовнішнього середовища й оцінювати відповідність функціонування внутрішніх систем стану підприємства; прогнозувати динаміку зовнішнього середовища й стежити за формуванням основних тенденцій її розвитку; визначати можливі зміни, які необхідно вносити у внутрішні системи підприємства у зв'язку з відповідними змінами зовнішнього середовища.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, для забезпечення належного рівня фінансової безпеки доцільно:

- 1) забезпечити відповідну фінансову стійкість та конкурентоспроможність;
- 2) виявляти внутрішні та зовнішні загрози шляхом постійного аналізу стану підприємства;
- 3) здійснювати планування та прогнозування фінансової безпеки підприємства;
- 4) перешкоджати негативному впливу загроз на фінансову стабільність підприємства;
- 5) оптимізувати організаційну структуру управління підприємством.

Бібліографічний список

1. Азаренкова Г.М. Забезпечення фінансової безпеки підприємства як основи його ефективної діяльності / Г.М. Азаренкова, І.Ю. Бондаренко, С.Г. Азаренков // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2014. – № 16. – С. 168-176.
2. Барановський О.І. Фінансова безпека : [монографія] / О.І. Барановський / Інститут економічного прогнозування. – К. : Фенікс, 1999. – 338 с.
3. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
4. Картузов Є.П. Вплив ризиків і загроз на стан фінансової безпеки підприємства / Є.П. Картузов // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 9. – С. 115-124.
5. Кириченко О.А. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах кризи / О.А. Кириченко, І.В. Кудря // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 10. – С. 22-26.
6. Кузенко Т.Б. Управление финансовой безопасностью на предприятии / Т.Б. Кузенко // Бизнес-информ. – 2007. – № 12 (1). – С. 27-29.
7. Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) : [учебно-методическое пособие] / [Видягин В.И., Дуженков В.И., Олейников Е. А. и др.] ; под ред. Е.А. Олейникова. – М. : ЗАО Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. – 288 с.
8. Папехин Р.С. Индикаторы финансовой безопасности предприятий / Р.С. Папехин. – Волгоград : Волгоградское научное изд-во, 2007. – 16 с.
9. Сенчагов В.К. Экономическая безопасность: Производство. Финансы. Банки / В.К. Сенчагов. – М. : ЗАО «Финстатинформ», 1998. – 622 с.
10. Сословський В.Г. Науково-методичні підходи до діагностування фінансової безпеки підприємства [Електронний ресурс] / В.Г. Сословський, Ю.С. Яловенко – Режим доступу: http://fkd.khibs.edu.ua/pdf/2012_2/16.pdf.
11. Судакова О.І. Стратегічне управління фінансовою безпекою підприємства / О.І. Судакова // Економічний простір. – 2008. – № 9. – С. 140-148.
12. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : [монографія] / [за заг. редакцією д-ра економ. наук, проф. А.О. Єпіфанова]. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.
13. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізм забезпечення : [монографія] / [Васильців Т.Г., Волошин В.І., Бойкевич О.Р., Каркавчук В.В.]; за ред. Т.Г. Васильціва. – Львів : Ліга-Прес, 2012. – 386 с.

References

1. Azarenkova, H.M., Bondarenko, I.Yu. and Azarenkov, S.H. (2014), "Providing financial security of the enterprise as a basis for its effective activity", *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyku*, no. 16, pp. 168-176.
2. Baranovskyi, O.I. (1999), *Finansova bezpeka* [Financial security], monograph, Instytut ekonomichnoho prohnozuvannia, Feniks, Kyiv, Ukraine, 338 p.
3. Blank, I.A. (2004), *Upravlenie finansovoy bezopasnosti predpriatiia* [Financial management enterprise security], Elga, Nika-Tsentr, Kyiv, Ukraine, 784 p.
4. Kartuzov, Ye.P. (2012), "The influence of risks and threats to the state of the financial security company", *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 9, pp. 115-124.
5. Kyrychenko, O.A., and Kudria, I.V. (2009), "Improvement of financial security companies in crisis", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 10, pp. 22-26.
6. Kuzenko, T.B. (2007), "Management of financial security for the enterprise", *Biznes-inform*, no. 12(1), pp. 27-29.
7. Vidiagin, V.I., Duzhenkov, V.I., Oleynikov, E.A. et al. (1997), *Osnovy ekonomicheskoy bezopasnosti (Gosudarstvo, region, predpriiatie, lichnost)* [Foundations of Economic Security (state, region, company, person)], ZAO Biznes-shkola «Intel-Sintez», Moscow, Russia, 288 p.
8. Papekhin, R.S. (2007), *Indikatory finansovoy bezopasnosti predpriatiy* [Indicators of financial security companies], Volgogradskoe nauchnoe izd-vo, Volgograd, Russia, 16 p.
9. Senchagov, V.K. (1998), *Ekonomicheskaiia bezopasnost: Proizvodstvo. Finansy. Banki.* [Economic security: Production. Finances. Banks.], ZAO «Finstatinform», Moscow, Russia, 622 p.
10. Soslovskiy, V.H. and Yalovenko, Yu.S. (2012), "Scientific and methodological approaches to diagnosing financial security company", available at: http://fkd.khibs.edu.ua/pdf/2012_2/16.pdf (access date December 15, 2014)
11. Sudakova, O.I. (2008), "Strategic management of financial security company", *Ekonomichnyi prostir*, no. 9, pp. 140-148.
12. Yepifanov, A.O. (2009), *Finansova bezpeka pidpriemstv i bankivskykh ustanov* [Financial security companies and banks], monograph, DVNZ "UABS NBU", Symu, 295 p.

13. Vasylytsiv, T.H., Voloshyn, V.I, Boikevych, O.R. and Karkavchuk, V.V. (2012), *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizm zabezpechennia* [Financial and economic safety of enterprise of Ukraine: strategy and mechanism to ensure], monograph, Liha-Pres, Lviv, 386 p.

Біломістний О.М., Лічко К.Г. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Мета - теоретичний аналіз організаційного забезпечення фінансової безпеки підприємства через виявлені ризики шляхом застосування стратегій організаційного забезпечення фінансової безпеки виходячи з розміру підприємства.

Методика дослідження. Використана методика дослідження складає відповідну сукупність системи правил використання методів, прийомів та операцій, враховуючи специфіку досліджуваної теми «Організаційне забезпечення фінансової безпеки». Використовувались такі наукові методи дослідження: абстрактно-логічний, логічний, дедуктивний, індуктивний, порівняння, прогнозування. На основі абстрактно-логічного методу узагальнено теоретико-прикладні аспекти поняття «фінансова безпека підприємства»; логічного – визначено систему заходів щодо організації системи фінансової безпеки, виходячи із загроз сталого розвитку підприємства.

Результати. Запропоновано різні підходи щодо організаційного забезпечення фінансової безпеки, визначено ризики та ступінь їх впливу на підприємство в залежності від його розміру, розглянуто стратегії організаційного забезпечення фінансової безпеки та їх вживання в залежності від розмірів підприємства.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні необхідності організаційного забезпечення фінансової безпеки для підприємств будь-якого типу та підбору стратегії організаційного забезпечення фінансової безпеки, виходячи із кількості внутрішніх та зовнішніх загроз.

Практична значущість. Отримані результати розвивають теоретико-методологічні підходи до визначення категорії фінансова безпека підприємства і можуть бути підґрунтям для використання під час створення та вдосконалення систем організаційного забезпечення фінансової безпеки з метою своєчасного виявлення та запобігання як зовнішніх, так і внутрішніх небезпек і загроз, забезпечення захищеності діяльності господарюючого суб'єкта та досягнення ним цілей бізнесу.

Ключові слова: фінансова безпека, стратегія, внутрішні загрози, зовнішні загрози, організація.

Bilomistnyi O.M, Lichko K.H. ORGANIZATIONAL ENSURE FINANCIAL SECURITY OF ENTERPRISE

Purpose – theoretical analysis of organizational ensure financial security of enterprise from identified risks by applying strategies of organizational ensure financial security based on the size of the enterprise.

Methodology of research. Methodology of research is the appropriate set of rules for the use of methods and operations, given the specificity of the subject «Organizational ensure financial security of enterprise». We used the following research methods: abstract-logical, deductive, inductive comparison, prediction. Based on an abstract logical method generalizes the theoretical and applied aspects of the concept of «financial security of enterprise» logic – defined set of measures for the organization of financial security of enterprise.

Findings. Proposed different approaches for organizational ensure financial security. Detected risks and the extent of their impact on the company, depending on its size, considered strategies of organizational ensure financial security and their use depending on the size of the enterprise.

Originality it consists in substantiating the need of organizational ensure financial security for businesses of any type and selection strategy organizational support financial security based on the number of internal and external threats.

Practical value. The results obtained are developing theoretical and methodological approaches to the definition of « financial security » and may be the basis for use in the creation and improvement of organizational ensure financial security in order to timely detect and prevent both external and internal dangers and threats, providing protection of a business sub the object and reaching the business goals.

Key words: financial security, strategy, internal threats, external threats organization.

Беломестный А.Н., Личко Е.Г. ОРГАНИЗАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Цель – теоретический анализ организационного обеспечения финансовой безопасности предприятия из выявленных рисков путем применения стратегий организационного обеспечения финансовой безопасности исходя из размера предприятия.

Методика исследования. Исползованная методика исследования составляет соответствующую совокупность системы правил использования методов, приемов и операций, учитывая специфику исследуемой темы «Организационное обеспечение финансовой безопасности». Использовались такие научные методы исследования: абстрактно-логический, логический, дедуктивный, индуктивный, сравнения, прогнозирования. На основе абстрактно-логического метода обобщено теоретико-прикладные аспекты понятия «финансовая безопасность предприятия»; логического – определено систему мероприятий по организации системы финансовой безопасности, исходя из угроз устойчивому развитию предприятия.

Результаты. Предложены различные подходы к организационному обеспечению финансовой безопасности, определены риски и степень их влияния на предприятие в зависимости от его размера, рассмотрены стратегии организационного обеспечения финансовой безопасности и их применения в зависимости от размеров предприятия.

Научная новизна заключается в обосновании необходимости организационного обеспечения финансовой безопасности для предприятий любого типа и подбора стратегии организационного обеспечения финансовой безопасности исходя из количества внутренних и внешних угроз.

Практическая значимость. Полученные результаты развивают теоретико-методологические подходы к определению категории финансовая безопасность предприятия и могут быть основой для использования при создании и совершенствовании систем организационного обеспечения финансовой безопасности с целью своевременного выявления и предотвращения как внешних, так и внутренних опасностей и угроз, обеспечение защищенности деятельности хозяйствующего субъекта и достижения им целей бизнеса.

Ключевые слова: финансовая безопасность, стратегия, внутренние угрозы, внешние угрозы, организация.